

ВИКЛАДАННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ФАХОВО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД

Тези присвячено аналізу фахово-орієнтованого підходу до викладання ділової іноземної (англійської) мови для студентів нефілологічних спеціальностей. У роботі обґрунтовано необхідність варіативного змісту курсу відповідно до спеціальностей (політологія, історія, журналістика, психологія) та потреб у жанровій, стилістичній та міжкультурній адаптації навчального матеріалу. Також, наголошено на доцільності застосування таких методик, як CLIL, PBL, симуляції й дебати. Показано, що застосування автентичних матеріалів та моделювання професійних ситуацій сприяє розвитку мовної компетентності, критичного мислення та професійної самореалізації студентів.

Ключові слова: ділова іноземна (англійська) мова, нефілологічні спеціальності, професійно-орієнтований підхід, академічно-орієнтований підхід, промови, написання есе, емпатійне мовлення, CLIL, PBL

Англійська мова дедалі частіше виконує роль мови академічного та професійного спілкування у контексті інтернаціоналізації вищої освіти. Вона стає не лише засобом передачі знань, а й інструментом інтеграції у міжнародні наукові проекти, участі у студентських програмах мобільності, написання статей у рейтингових журналах. Більше того, вміння оперувати фаховою англійською є запорукою академічної доброчесності, оскільки дозволяє уникнути надмірної залежності від перекладів та калькувань при роботі з джерелами.

Зміст багатьох сучасних освітніх програм визначає дисципліну «Ділова англійська мова» або «Ділова іноземна мова (англійська)» як один із обов'язкових складників підготовки майбутніх фахівців нефілологічних спеціальностей, що, у свою чергу, вимагає якісного підходу до її викладання. Професійно-орієнтований підхід є саме тим, який враховує не лише комунікативні потреби здобувачів освіти, а й особливості їхніх академічних напрямів та майбутньої професійної діяльності. Попри спільне ядро ділової англійської, що включає ділове листування, презентації, співбесіди (зокрема, під час працевлаштування) та переговори, її ефективне впровадження потребує глибшого узгодження зі специфікою кожної галузі знань. Ми пропонуємо розглянути це питання у контексті таких напрямів як політологія, міжнародні відносини, історія, журналістика та психологія.

Таблиця 1

Типові комунікативні цілі у викладанні ділової англійської мови для нефілологічних спеціальностей

Спеціальність	Основні фокусні навички	Типові жанри / завдання
Політологія, міжнародні відносини	Аргументація, дипломатичний етикет	Policy paper, public / formal speech, memo, negotiation brief
Історія	Академічна точність, робота з джерелами	Annotated bibliography, essay, book review
Журналістика	Стилістична адаптація, швидке реагування	Press release, editorial, news report
Психологія	Емпатійне мовлення, опис case studies	Case summary, dialogue scenario, reflective response

Сформовано автором на основі навчального досвіду.

Так, для студентів-політологів та майбутніх фахівців з міжнародних відносин та дипломатичної справи викладання ділової іноземної мови повинно бути зорієнтоване на опанування основ дипломатичного протоколу та етикету (в тому числі, з урахуванням відмінностей міжкультурної комунікації), політичну термінологію, аналітичне письмо та стратегії аргументації. Корисним може бути модуль з написання аргументованого чи переконливого есе (argumentative essay), наприклад, на тему *“Is the UN Security Council still effective in ensuring global security?”* або *“Should economic sanctions be considered a form of diplomacy?”* [3]. Студенти-міжнародники мають навчитися складати policy brief та меморандум (memorandum / memo), що можна реалізувати через завдання, де потрібно подати коротку позицію держави щодо міжнародної події або підготувати рекомендації для віртуального дипломатичного саміту. Важливо також відпрацьовувати вміння виголошувати формальні або публічні промови (formal / public speech), та виконувати завдання під

час відпрацювання навичок ведення міжнародних переговорів у форматі рольових ігор, демонструючи гнучкість та креативність мислення у поєднанні зі знанням англійської мови [7; 9; 10]. Саме тому, логічним видається опанування не лише лексики, а й нюансів переконливої мови, модальності та м'якої риторики – наприклад, уживання конструкцій “*it is advisable that...*”, “*from the standpoint of...*”, або “*in light of recent developments...*”, що надають аргументації дипломатичної ввічливості та зваженості.

Академічно-орієнтований підхід до ділової англійської є більш пріоритетним для істориків. Основні завдання включають презентацію наукових результатів, написання рецензій, роботу з джерелами. Важливими є навички написання анотацій, структурованих есе та аналітичних оглядів англійською мовою [3]. Наприклад, студенти можуть аналізувати фрагмент англомовного історичного тексту (як-от уривок з праці Нормана Дейвіса або Тімоті Снайдера), а потім створити до нього анотацію чи написати короткий критичний огляд. Особливої уваги заслуговує формування уміння узагальнювати об'ємні історичні наративи та правильно вживати граматичні часи англійської мови. Зокрема, доречно тренувати вміння переказувати події різних епох, правильно узгоджуючи часові форми, наприклад: “*The Treaty of Versailles was signed in 1919, but it had already laid the foundation for future tensions in Europe.*” Такі вправи сприяють формуванню академічної точності та аналітичного стилю.

Студенти-журналісти можуть розглядати ділову англійську як інструмент оперативної та креативної комунікації. Акцент робиться на новинному стилі, аналітичних статтях, інтерв'ю. Для майбутніх журналістів критично важливим є вміння змінювати стиль залежно від жанру, писати з урахуванням цільової аудиторії та швидко створювати тексти у відповідь на актуальні події. Серед практичних завдань – написання прес-релізів (press release), висвітлення подій у режимі реального часу, участь у рольових вправах, що імітують редакційну діяльність [8]. Наприклад, студентам можна запропонувати підготувати короткий новинний репортаж англійською мовою за змодельованим брифінгом або створити прес-реліз для вигаданої, але стилістично наближеної до реальності події – як-от візит іноземної делегації до українського університету. Ще одне корисне завдання – редагування англомовного тексту під задану аудиторію: адаптація наукової інформації до формату популярного блогу або радіо-новини. Такі вправи розвивають не лише мовну гнучкість, а й навички критичного відбору інформації, жанрової чіткості й дотримання журналістських стандартів у міжкультурному контексті.

Для студентів-психологів навчання ділової англійської повинно охоплювати міжособистісну комунікацію, лексику, пов'язану з емоціями та поведінкою, професійну етику [4]. Мовні вправи мають включати діалоги між психологом та клієнтом, написання case studies, обговорення психологічних феноменів (наприклад, anxiety, trauma, cognitive dissonance). Одне з ефективних завдань – моделювання консультативної розмови, у якій студент має підтримати умовного клієнта, використовуючи відповідний словник, наприклад: “*It's understandable that you feel overwhelmed. Let's try to explore what triggers this reaction.*” Також можна запропонувати скласти коротке описове резюме випадку (case summary) з використанням англійських термінів: “*The client displays symptoms of mild social anxiety and avoidance behaviour in group settings.*” Тон висловлювань, словник, що виражає емпатію, й уважне ставлення до тем, які потребують особливої делікатності, – усе це є важливою частиною мовної підготовки психологів, особливо в контексті міжкультурної комунікації, де помилка в інтонації чи термінах може вплинути на якість контакту з клієнтом.

І хоча кожен фаховий напрям має свою специфіку, їх об'єднують й спільні комунікативні потреби. Для всіх студентів важливим є засвоєння стратегій ділового спілкування, командної взаємодії, ведення офіційного листування та публічних виступів. Також, доречним є опанування основ міжкультурної комунікації задля подальшої адаптації до викликів багатомовного середовища. Разом із тим, важливо пам'ятати, що жанрові форми, рівень формальності, вимоги до критичного мислення та типи дискурсу суттєво варіюються між дисциплінами. Наприклад, якщо для політологів пріоритетом є чітке структурування аргументів у policy papers, то журналісти мають опановувати динамічний стиль новинного повідомлення, а психологи – вести діалог у м'якій, чутливій до співрозмовника манері.

Інтегровані методики як чинник професіоналізації мовного курсу. Формування фахово-орієнтованого курсу ділової англійської мови для нефілологічних спеціальностей потребує не лише адаптації змісту, а й переосмислення дидактичних підходів. Викладач має обирати ті педагогічні стратегії, які дозволяють забезпечити одночасний розвиток мовної компетентності, критичного мислення та професійної самореалізації. У цьому контексті особливо ефективними є такі інструменти як *предметно-мовне інтегроване навчання (CLIL)*, *навчання на основі проєктів (PBL)*, *симуляційні моделі та дебатні формати*.

Методика CLIL (Content and Language Integrated Learning) спрямована на інтеграцію фахового змісту та мовної практики. Її застосування в освітньому процесі забезпечує подолання штучного розриву між вивченням мови та засвоєнням спеціальних знань [6]. Це особливо актуально у випадках, коли мета полягає не лише в опануванні фахової лексики, а й у формуванні здатності студентів оперувати професійною інформацією в іноземному мовному середовищі. CLIL також стимулює когнітивну активність, підвищує мотивацію та дозволяє поступово ускладнювати навчальні завдання відповідно до рівня володіння мовою [1].

У свою чергу, підходи, що базуються на PBL (Project-Based Learning), створюють навчальні сценарії з відкритим результатом, що наближують студентів до реального професійного досвіду. Емпіричні дослідження демонструють, що виконання проєктно орієнтованих завдань підвищує ефективність навчання,

мотивацію та формує прикладні навички, які переносяться на реальне середовище праці [5]. У процесі виконання проєкту – незалежно від того, чи йдеться про створення аналітичного досвіду, організацію симпозіуму чи розробку інформаційної кампанії – студенти мають приймати рішення, аргументувати їх, узгоджувати свої позиції в команді. Саме це робить PBL дієвим інструментом формування мовної автономії та відповідальності.

Симуляції та дебати, як активні форми навчання, дозволяють вивести студентів за межі «аудиторного комфорту» та моделювати складні, багатофакторні ситуації спілкування. Їх застосування доцільне не лише у професіях, пов'язаних із публічним мовленням, а й у підготовці фахівців соціогуманітарного профілю загалом. Вони сприяють розвитку стратегічної гнучкості, модальності мовлення, здатності формувати позицію і реагувати на опонентів, що є невід'ємними складовими сучасної професійної комунікації.

Загальним підґрунтям для використання згаданих методик є європейські рекомендації з мовної освіти або CEFR (Common European Framework of Reference for Languages), які наголошують на необхідності формування інтегрованих мовних дій, розуміння контексту, дотримання жанрових та стилістичних норм спілкування [2]. Саме тому впровадження CLIL, PBL, симуляцій та дебатів – не лише актуальна інновація, а й індикатор професіоналізації викладання ділової англійської у вищій освіті.

Підсумовуючи, зазначимо, що викладання ділової іноземної (англійської) мови для нефілологічних спеціальностей – це не уніфікований процес, а гнучке, адаптивне завдання, що вимагає від викладача глибокого розуміння академічної траєкторії та професійної ідентичності студентів. Із вищезазначеного логічно випливає, що вивчення мови не може обмежуватися лише лексикою та стандартними виразами – мова є засобом багаторівневої комунікації, що включає невербальні елементи, інтонаційну гнучкість і контекстуальне розуміння. Тому, успішний курс поєднує загальні мовні компетенції з фаховим змістом, автентичними матеріалами та практичними завданнями, наближеними до реального професійного середовища. Такий підхід допомагає студентам не лише засвоювати мовний матеріал, а й набувати навичок, що відповідають реальним викликам професійного спілкування.

References

1. **Bagalová, D., & Kováčiková, E.** (2025). *Disciplinary literacy in CLIL. To the Roots: Engineering Pedagogy*, 12 (Special Issue 1), (pp. 16–22). <https://doi.org/10.53349/re-source.2025.is1.a1372> [in English].
2. **Council of Europe.** (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Retrieved from: <https://rm.coe.int/1680459f97> [in English].
3. **Harvard College Writing Center.** (n.d.). *Strategies for essay writing*. Retrieved from: https://writingcenter.fas.harvard.edu/sites/g/files/omnuum451/files/2024-03/Strategies%20for%20Essay%20Writing--Complete_0.pdf [in English].
4. **Holovach, T.** (2019). *English for specific purposes: Psychology in use. Part II (Anhliiska dlia spetsialnykh tsilei: Psykholohiia u praktytsi. Chastyna II): navchalnyi posibnyk* [English for specific purposes: Psychology in use. Part II: Textbook]. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs. 84 p. [in Ukrainian].
5. **Ngereja, B., Hussein, B., & Andersen, B.** (2020). *Does project-based learning (PBL) promote student learning? A performance evaluation*. *Education Sciences*, 10(11), (pp. 330–345). <https://doi.org/10.3390/educsci10110330> [in English].
6. **Posudievska, O.** (2023). *The CLIL approach (Content and Language Integrated Learning) in Ukrainian system of education: Peculiarities and perspectives of implementation* [Pidkhyd CLIL (predmetno-movnoho intehrovanoho navchannia) v ukrainskii systemi osvity: osoblyvosti ta perspektyvy vprovadzhennia]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current Issues of the Humanities*, 70(2), (pp. 326–332). <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-2-49> [in Ukrainian].
7. **University of Kansas Libraries.** (n.d.). *Business communication for success: Public speaking edition*. KU Libraries: The University of Kansas. Retrieved from: <https://opentext.ku.edu/businessspeaking/> [in English].
8. **University of Massachusetts Amherst.** (n.d.). *How to write an effective press release*. Retrieved from: <https://www.umass.edu/pep/sites/default/files/pressreleasesmediaadvisory.pdf> [in English].
9. **Wolverton, C.C., & Tanner, J.** (2019). *Teaching public speaking to business students in the digital age: Updating our methods*. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology (IJEDICT)*, 15(3), (pp. 22–33). Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1228177.pdf> [in English].
10. **Zanola, A.** (2016). *Business communication and public speaking in the ESP domain: Some considerations*. *Linguistics and Literature Studies*, 4(5), (pp. 331–335). <https://doi.org/10.13189/lls.2016.040503> [in English].

The theses focus on the analysis of a professionally oriented approach to teaching business English as a foreign language to students of non-philological specialities. The paper substantiates the need for a variable course structure tailored to specific academic domains (political science, history, journalism, psychology) and highlights the importance of genre, stylistic, and intercultural adaptation of learning materials. The relevance of applying such methodologies as CLIL, PBL, simulations, and debates is emphasized. It is demonstrated that the use of authentic materials and the modelling of professional situations contribute to the development of students' language competence, critical thinking, and professional self-realization.

Key words: *Business English as a foreign language, non-philological specialities, professionally oriented approach, academically oriented approach, public speaking, essay writing, empathic language, CLIL, PBL*

Відомості про автора / Information about the Author

Маргарита Лимар, канд. політ. наук, доцент кафедри англійської філології та перекладу, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: rita25lymar@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-9902-2709>.

Marharyta Lymar, PhD in Political Sciences, Associate Professor of the Department of English Philology and Translation, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: marita@chmnu.edu.ua, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-9902-2709>.

© М. Лимар
22.05.2025.

Стаття отримана редакцією

